

ปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องผู้ค้าประกันให้เป็นบุคคลล้มละลาย¹

สุภาณี พันพรหม²

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่มีการแพร่ระบาดอยู่ทั่วโลก ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเงินอย่างมาก กฎหมายล้มละลายได้ถูกกล่าวถึงและถูกนำมาใช้ เพื่อเป็นเครื่องมือของเจ้าหน้าที่ที่ได้รับผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจ และอาจช่วยให้ลูกหนี้ได้โอกาสสะสางหนี้สินที่ตนเองไม่สามารถชำระหนี้ได้ เพื่อให้ลูกหนี้สามารถได้เริ่มต้นใช้ชีวิตใหม่อีกครั้ง หลังพ้นสภาพการล้มละลาย ซึ่งในปี พ.ศ. 2564 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบว่าเจ้าหน้าที่นำคดีขึ้นสู่ศาลล้มละลายเป็นจำนวนมาก มีการฟ้องร้องบุคคลให้ล้มละลายทั้งลูกหนี้ชั้นต้น ลูกหนี้ร่วม รวมถึงผู้ค้าประกัน เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ให้แล้วเสร็จในคราวเดียว

อย่างไรก็ตาม หากกลับไปมองที่หลักการแล้ว การที่จะเป็นคนล้มละลายได้ คือ คนที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว คำว่า “หนี้สินล้นพ้นตัว” ก็คือ การที่มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่สามารถแก้ไขปัญหาของตนในหนี้สินล้นพ้นตัวนั้นได้ ลูกหนี้ทำงานแทบไม่ไปจ่ายดอกเบี้ยหมด จึงจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาให้ลูกหนี้ที่มีความสุจริต กฎหมายล้มละลายจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เข้าไปดูแล เพราะถ้าลูกหนี้ไม่ทำงานอ้างว่าเจ้าหน้าที่เอาไปหมดก็จะเกิดปัญหาในครอบครัวขาดรายได้ เกิดปัญหาสังคม อาชญากรรม นอกจากนี้ยังมีปัญหาตัวเจ้าหน้าที่ด้วย แย่งชิงกันบังคับชำระหนี้กับลูกหนี้ กฎหมายล้มละลายทำให้เจ้าหน้าที่ทุกรายได้รับชำระหนี้เท่าเทียมกัน ไม่ให้คนใดคนหนึ่งรับชำระหนี้ก่อน ซึ่งวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย ก็คือ การให้เจ้าหน้าที่แต่ละรายได้รับชำระหนี้เท่าเทียมกันได้รับชำระหนี้ให้ได้มากที่สุด เร็วที่สุด และเพื่อให้ลูกหนี้ที่สุจริตมีโอกาส ได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ได้หลังจากได้รับการปลดจากล้มละลาย

ดังนั้น การที่เจ้าหน้าที่ฟ้องผู้ค้าประกันในคดีล้มละลาย ก่อนที่หนี้สินของลูกหนี้จะจัดการเสร็จสิ้น อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อตัวผู้ค้าประกันซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่เพียงทำสัญญายอมรับที่จะชำระหนี้แทนลูกหนี้ หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่ ปัญหาหนี้สินของลูกหนี้จึงควรได้รับแก้ไขที่ตัวลูกหนี้ก่อน จึงจะมาบังคับผู้ค้าประกันซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่ แต่ในปัจจุบันเจ้าหน้าที่บางรายใช้กฎหมายล้มละลายเพื่อให้ตนได้บังคับชำระหนี้จากผู้ค้าประกันไปพร้อมกับลูกหนี้ ฟ้องให้ผู้ค้าประกันเป็นบุคคลล้มละลายไปพร้อมลูกหนี้ ซึ่งคำนิยามในกฎหมายล้มละลายก็ไม่ได้ระบุชัดเจนเกี่ยวกับการเป็นลูกหนี้ ทำให้การตีความข้อสันนิษฐานการมีหนี้สินล้นพ้นตัวของลูกหนี้ ถูกนำมาใช้กับผู้ค้าประกัน

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องผู้ค้าประกันให้เป็นบุคคลล้มละลาย โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์เรืองยศ แสนภักดี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์สุเมธ จานประดับ และรองศาสตราจารย์จุฑามาศ นิสารัตน์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตบางนา คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ซึ่งมิใช่ลูกหนี้ชั้นต้นที่เจ้าหนี้จะใช้ข้อสันนิษฐานการมีหนี้สินล้นพ้นตัวกับลูกหนี้ก่อนหนี้ถึงกำหนดชำระได้ ทำให้ผู้ค้ำประกันกลายเป็นลูกหนี้คนหนึ่งซึ่งเจ้าหนี้สามารถฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ ซึ่งอาจไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลายและกฎหมายค้ำประกัน โดยกฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์ที่เป็นเครื่องมือให้ประโยชน์ทั้งฝ่ายเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้คืนมาและลูกหนี้ได้ชำระสะสางหนี้สิน ผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมิใช่ลูกหนี้ชั้นต้นของเจ้าหนี้ แต่เมื่อเจ้าหนี้ฟ้องผู้ค้ำประกันให้ล้มละลาย ผู้ค้ำประกันต้องกลายเป็นลูกหนี้ของเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายตามกฎหมายทันที ผู้ค้ำประกันอาจเสียประโยชน์ในการใช้สิทธิของตนในฐานะผู้ค้ำประกัน และการฟ้องคดีล้มละลายนั้น

โดยสัญญาค้ำประกันเป็นสัญญาประกันหนี้ของลูกหนี้ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ เจ้าหนี้อาจเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้ การค้ำประกันจึงเป็นเพียงสัญญาอุปกรณ์ของมูลหนี้ประธาน การจะบังคับผู้ค้ำประกันได้นั้นจะต้องเป็นกรณีลูกหนี้ผิดนัดก่อน เจ้าหนี้จึงจะชอบที่จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้ ผู้ค้ำประกันไม่จำเป็นต้องชำระหนี้ก่อนถึงเวลากำหนดที่จะชำระ ซึ่งมีข้อแตกต่างจากกฎหมายล้มละลายที่การฟ้องคดีล้มละลายไม่จำเป็นต้องเป็นหนี้ถึงกำหนดชำระ หากมีข้อสันนิษฐานว่าลูกหนี้จะเป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว เจ้าหนี้ก็มีสิทธิฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ เพื่อนำทรัพย์สินของลูกหนี้มาแบ่งชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลายที่ไม่อยากให้เกิดความเสียหายมากขึ้น หากปล่อยไว้หนี้ของลูกหนี้ค้างชำระเป็นเวลานาน

เมื่อปี พ.ศ. 2557 ได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 11 ค้ำประกัน ฉบับที่ 20 และแก้ไขอีกในปี พ.ศ. 2558 ฉบับที่ 21 โดยมีเจตนารมณ์ที่มุ่งคุ้มครองผู้ค้ำประกันที่จะส่งผลให้ผู้ค้ำประกันสามารถใช้สิทธิก่อนการชำระหนี้ที่กฎหมายบัญญัติได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เพราะผู้ค้ำประกันมิใช่ลูกหนี้ชั้นต้นแต่เป็นเพียงบุคคลภายนอกที่ยอมผูกพันต่อเจ้าหนี้ในการที่จะชำระหนี้แทนลูกหนี้เท่านั้น โดยกฎหมายจึงได้ให้สิทธิแก่ผู้ค้ำประกันเป็นสิทธิก่อนการชำระหนี้ของผู้ค้ำประกัน มี สิทธิที่จะเกี่ยว และมีสิทธิที่จะยกข้อต่อสู้ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ แต่สิทธิดังกล่าวของผู้ค้ำประกันที่กฎหมายค้ำประกันมีการแก้ไขก็ไม่สามารถที่จะนำมาใช้ได้ ในคดีล้มละลาย กล่าวคือ สิทธิที่จะเกี่ยวให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนตามมาตรา 688 สิทธิที่จะยกข้อต่อสู้ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้สิทธิขอให้บังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน ตามมาตรา 689 สิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินซึ่งเป็นหลักประกันก่อน ตามมาตรา 690

ดังนั้น เราจึงพบว่าบทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันอาจยังไม่สอดคล้องในการคุ้มครองสิทธิและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่ยอมผูกพันต่อเจ้าหนี้ในฐานะผู้ค้ำประกันมิใช่เป็นลูกหนี้ การที่นำหนี้ค้ำประกันมาฟ้องคดีล้มละลาย อาจเป็นกรณีที่เจ้าหนี้เอาเปรียบผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นบุคคลภายนอก อาศัยอำนาจต่อรองที่สูงกว่าหรือความได้เปรียบในการเข้าถึงกระบวนการในคดีล้มละลาย ส่งผลให้ผู้ค้ำประกันไม่ได้รับความคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของการเป็นผู้ค้ำประกัน เนื่องจากโครงสร้างของกฎหมายล้มละลายเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้ แต่กลับส่งผลกระทบต่อลูกหนี้ในคดีล้มละลายในหลายด้าน เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ค้ำประกัน

จึงจำเป็นต้องศึกษาปัญหาการฟ้องผู้ค้ำประกันให้เป็นบุคคลล้มละลาย

จากการศึกษาปัญหาดังกล่าวนำไปสู่บทวิเคราะห์ปัญหาการฟ้องผู้ค้ำประกันให้เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งมีผลทางกฎหมายในการคุ้มครองลูกหนี้ที่มีฐานะผู้ค้ำประกัน ได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับคำนิยามคำว่า “ลูกหนี้” ในคดีล้มละลาย เนื่องจากพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มิได้บัญญัติคำนิยามคำว่า ลูกหนี้ ไว้ ทำให้ผู้ค้ำประกันถูกตีความเป็นลูกหนี้ในคดีล้มละลาย โดยมิได้รับการแบ่งแยกระหว่างกันกับลูกหนี้ชั้นต้น ซึ่งผู้ค้ำประกันเป็นเพียงบุคคลภายนอกที่มาผูกพันจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แทนลูกหนี้ชั้นต้น จึงจำเป็นต้องถือเป็นลูกหนี้อีกประเภทหนึ่งซึ่งแตกต่างจากลูกหนี้ชั้นต้น

และหากพิจารณาคำว่า ลูกหนี้ ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2544 ได้อธิบายลักษณะหรือรูปแบบการเป็นลูกหนี้โดยสรุปว่า ลูกหนี้ นอกจากจะหมายถึง ผู้เป็นหนี้คู่กับเจ้าหนี้แล้ว ในทางกฎหมายยังมีคำว่า ลูกหนี้ชั้นต้น (principal debtor) หมายถึง ลูกหนี้ในมูลหนี้ประธาน เช่น หนี้ที่เกิดจากสัญญากู้ยืมเงินเป็นหนี้ประธาน ส่วนหนี้ที่เกิดจากสัญญาค้ำประกันเป็นหนี้อุปกรณ์ ลูกหนี้ตามคำพิพากษา (judgement debtor) หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดีและมีคำพิพากษาให้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้ร่วมกัน, ลูกหนี้ร่วม (joint debtors) หมายถึง บุคคลหลายคนซึ่งต้องทำการชำระหนี้โดยทำนองซึ่งแต่ละคนจำต้องชำระหนี้โดยสิ้นเชิง ซึ่งมีความหมายอย่างกว้าง ไม่มีขอบเขตคำว่า ลูกหนี้ ที่ต้องแยกประเภทให้ชัดเจนในการจัดการหนี้ หรือการเรียกให้ชำระหนี้ของเจ้าหนี้

เมื่อมิได้มีการบัญญัติความหมายของคำว่า “ลูกหนี้” ในคดีล้มละลายไว้ หากนการตีความคำว่า “ลูกหนี้” ตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2544 มาเป็นคำอธิบาย ซึ่งมีความหมายอย่างกว้าง ทั้งลูกหนี้ชั้นต้น ลูกหนี้ร่วม ลูกหนี้ในฐานะผู้ค้ำประกัน ลูกหนี้ในฐานะผู้จำนอง และลูกหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อไม่มีบทนิยามคำว่าลูกหนี้ไว้อย่างชัดเจน อาจทำให้เจ้าหนี้ที่มีอำนาจต่อรองที่สูงกว่าหรือความได้เปรียบทางเศรษฐกิจ นำผู้ค้ำประกันของลูกหนี้ชั้นต้นมาฟ้องเป็นลูกหนี้ในคดีล้มละลาย เพื่อบังคับให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้โดยไม่นำสิทธิของผู้ค้ำประกันในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับก่อน

โดยในตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการค้ำประกัน ผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นลูกหนี้อุปกรณ์ จะต้องเริ่มรับผิดชอบเมื่อลูกหนี้ผิดนัด และ ผู้ค้ำประกันมีสิทธิขอให้เรียกลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนเมื่อเจ้าหนี้ทวงให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ ผู้ค้ำประกันจะขอให้เรียกลูกหนี้ชำระก่อนก็ได้ เว้นแต่ลูกหนี้จะถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเสียแล้ว หรือไม่ปรากฏว่าลูกหนี้ไปอยู่แห่งใดในพระราชอาณาเขต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 688 เมื่อลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้ยังไม่มีสิทธิฟ้องผู้ค้ำประกันในคดีแพ่งได้ และผู้ค้ำประกันมีสิทธิที่จะยกข้อต่อสู้ของตนเองขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ หากเจ้าหนี้ไม่ปฏิบัติตามก็ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย ซึ่งเห็นได้ว่า การที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ไม่ได้แยกบทนิยามระหว่างคำว่าลูกหนี้ชั้นต้นซึ่งเป็นหนี้ประธานกับลูกหนี้ในฐานะผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นหนี้อุปกรณ์ไว้

ก็อาจทำให้ผู้ค้าประกันไม่ได้รับความเป็นธรรม แม้การดำเนินคดีล้มละลาย จะมีใช้การที่จะบังคับชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งก็ตาม

2. ปัญหาเกี่ยวกับการตีความข้อสันนิษฐานการมีหนี้สินล้นพ้นตัว ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เมื่อความหมายของคำว่า “ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว” คือการที่ลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน และในกระบวนการฟ้องคดีล้มละลาย ข้อสันนิษฐานถึงตัวลูกหนี้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 8 มุ่งเน้นพฤติการณ์ซึ่งลูกหนี้ต้องด้วยข้อสันนิษฐานการมีหนี้สินล้นพ้นตัว ซึ่งไม่ได้พิจารณาถึงความเป็นลูกหนี้ไว้ ทำให้ลูกหนี้ที่เป็นผู้ค้าประกัน แม้เป็นเพียงบุคคลภายนอกที่ทำสัญญาค้ำประกันยอมรับที่จะชำระหนี้แทนลูกหนี้ ก็สามารถถูกเจ้าหนี้ฟ้องให้เป็นบุคคลล้มละลายได้ โดยนำข้อสันนิษฐานตามมาตรา 8 มาใช้กับผู้ค้าประกัน

จากการวิเคราะห์พฤติการณ์ตามข้อสันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวในมาตรา 8 ซึ่งไม่ควรนำมาใช้กับลูกหนี้ซึ่งมีฐานะเป็นผู้ค้าประกันได้หลายกรณีดังต่อไปนี้

กรณีที่หนึ่ง ผู้ค้าประกันซึ่งมีฐานะเป็นลูกหนี้ตามนิติกรรมสัญญาอื่น ๆ ทำการโอนทรัพย์สินของตนให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหนี้ทั้งหลายของตน ซึ่งผู้ค้าประกันมีหน้าที่จะต้องชำระหนี้ตามกฎหมายในฐานะลูกหนี้ เป็นเหตุให้เจ้าหนี้รายหนึ่งนำพฤติการณ์เช่นว่านั้นมาเป็นข้อสันนิษฐานว่าผู้ค้าประกันเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวมาฟ้องผู้ค้าประกันให้เป็นบุคคลล้มละลาย ตามมาตรา 8 (1) ซึ่งในกรณีดังกล่าวผู้ค้าประกันในฐานะลูกหนี้มีสิทธิโอนทรัพย์สินเพื่อการชำระหนี้ในส่วนของตนให้แก่เจ้าหนี้อื่นได้ หากนำพฤติการณ์ดังกล่าวมาเป็นข้อสันนิษฐานการเป็นหนี้สินล้นพ้นตัวของผู้ค้าประกัน ผู้ค้าประกันก็อาจไม่ได้รับความเป็นธรรม จะถูกฟ้องให้เป็นบุคคลล้มละลาย ทั้งที่ตนเป็นเพียงบุคคลภายนอกที่ผูกพันตนจะชำระหนี้แทนลูกหนี้เท่านั้น

กรณีที่สอง ผู้ค้าประกันจะอ้างว่าตนไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ ตามข้อสันนิษฐานในมาตรา 8 (7) “ถ้าลูกหนี้แจ้งให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดของตนทราบว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้” ลูกหนี้ซึ่งมีฐานะเป็นผู้ค้าประกัน เป็นเพียงบุคคลภายนอกที่ยอมรับที่จะชำระหนี้แทนลูกหนี้ ซึ่งหากลูกหนี้ขึ้นต้นไม่ได้แจ้งให้เจ้าหนี้ทราบว่าตนไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ หรือกรณีลูกหนี้มีความสามารถชำระหนี้ได้ แต่แจ้งต่อเจ้าหนี้ว่าตนไม่สามารถชำระหนี้ และมีการทวงถามผู้ค้าประกันให้ชำระหนี้แทนลูกหนี้ ผู้ค้าประกันเองเมื่อถูกทวงถามให้ชำระหนี้จึงแจ้งต่อเจ้าหนี้ว่าตนไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แทนลูกหนี้ได้ โดยไม่รู้ถึงว่าลูกหนี้มิได้แจ้งให้เจ้าหนี้ทราบ รวมถึงการที่ลูกหนี้แจ้งว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้ ทั้งที่มีความสามารถชำระหนี้ได้ ซึ่งการที่ผู้ค้าประกันอ้างว่าตนไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ เป็นพฤติการณ์เข้าข้อสันนิษฐานการเป็นหนี้สินล้นพ้นตัวตามมาตรา 8 แล้ว ดังนั้น เจ้าหนี้สามารถอ้างข้อสันนิษฐานการเป็นหนี้สินล้นพ้นตัวดังกล่าวของผู้ค้าประกันมาฟ้องผู้ค้าประกันเป็นบุคคลล้มละลายได้

ดังนั้น แม้ลูกหนี้ซึ่งมีฐานะเป็นผู้ค้าประกันจะสามารถถูกฟ้องให้เป็นบุคคลล้มละลายได้ตามกฎหมายล้มละลายก็ตาม ก็ไม่ควรนำพฤติการณ์ตามข้อสันนิษฐานการเป็นหนี้สินล้นพ้นตัว ตามมาตรา 8

มาใช้บังคับกับผู้ค้าประกัน เพราะสถานะของการเป็นลูกหนี้ของผู้ค้าประกันซึ่งเป็นเพียงบุคคลภายนอก ไม่ใช่เป็นลูกหนี้ชั้นต้น

3. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ค้าประกันก่อนการชำระหนี้ เมื่อพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มิได้นำสิทธิของผู้ค้าประกันในกฎหมายค้าประกันมาเป็นหลักเกณฑ์พิจารณาในการฟ้องคดีล้มละลาย ผู้ค้าประกัน มีผลให้เจ้าหนี้สามารถฟ้องลูกหนี้ทุกประเภทได้เลย แม้การฟ้องคดีล้มละลายมิได้เป็นการฟ้องเพื่อบังคับชำระหนี้ เมื่อหลักเกณฑ์ในการฟ้องล้มละลายมิได้กล่าวถึงการใช้สิทธิต่าง ๆ ของลูกหนี้ที่ลูกหนี้พึงมี ซึ่งลูกหนี้ในฐานะผู้ค้าประกันมีสิทธิตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องการค้าประกัน ซึ่งผู้ค้าประกันมีสิทธิเกี่ยวข้องให้เรียกลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน มีสิทธิที่จะขอให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ชั้นต้นก่อน(มาตรา 689) รวมถึงสิทธิที่จะขอให้บังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินซึ่งเป็นหลักประกันก่อน (มาตรา 690) ดังนั้น หากวิเคราะห์ปัญหาสิทธิของผู้ค้าประกันก่อนการชำระหนี้ จะพบว่า

กรณีที่หนึ่ง กรณีผู้ค้าประกันมีสิทธิขอให้เรียกลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน ผู้ค้าประกันมีสิทธิขอให้เรียกลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 688 “เมื่อเจ้าหนี้ทวงให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ ผู้ค้าประกันจะขอให้เรียกลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนก็ได้ เว้นแต่ลูกหนี้จะถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเสียแล้ว หรือไม่ปรากฏว่าลูกหนี้ไปอยู่แห่งใดในพระราชอาณาเขต” ตามมาตรานี้ เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิฟ้องผู้ค้าประกันในคดีแพ่งก่อนที่เจ้าหนี้จะดำเนินการตามมาตรา 686 ก่อน คือ ต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้าประกันและไม่ว่ากรณีใดจะเรียกให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ก่อนหนังสือบอกกล่าวไปถึงผู้ค้าประกันไม่ได้

ดังนั้น สิทธิที่เจ้าหนี้ที่มีอยู่ต่อผู้ค้าประกันจะเริ่มได้ก็ต่อเมื่อ เจ้าหนี้ปฏิบัติตามตรา 686 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เสียก่อน การที่นำผู้ค้าประกันมาฟ้องเป็นคดีล้มละลายโดยไม่ได้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจขัดต่อหลักการและเหตุผลกฎหมายค้าประกันที่คุ้มครองสิทธิผู้ค้าประกันเพื่อให้ผู้ค้าประกันได้รับความเป็นธรรมมากที่สุด

กรณีที่สอง กรณีผู้ค้าประกันขอใช้สิทธิที่จะขอให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ชั้นต้นก่อนกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 689 บัญญัติว่า “ถึงแม้จะได้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ดังกล่าวมาในमतาราก่อนนั้นแล้วก็ตาม ถ้าผู้ค้าประกันพิสูจน์ได้ว่าลูกหนี้มีทางที่จะชำระหนี้ได้ และการที่จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ นั้นจะไม่เป็นการยากไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้จะต้องบังคับการชำระหนี้รายนั้นเอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน” บทบัญญัตินี้ แม้เจ้าหนี้จะฟ้องผู้ค้าประกันและลูกหนี้ไปพร้อมกันในคดีแพ่งก็ตาม ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ถึงจะให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ได้ ดังนั้น หากเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายจะฟ้องลูกหนี้และผู้ค้าประกันให้เป็นบุคคลล้มละลายไปพร้อมกัน ทำให้ผู้ค้าประกันซึ่งมีฐานะลูกหนี้ในคดีล้มละลายต้องถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ไม่มีอำนาจจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ ทำให้ฐานะของผู้ค้าประกันและลูกหนี้ชั้นต้นกลายเป็นลูกหนี้ลำดับเดียวกัน ผู้ค้าประกันซึ่งเป็นเพียงบุคคลภายนอกที่เข้ามาขอรับจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เท่านั้น ไม่ได้รับการ

คุ้มครองตามกฎหมายค้าประกัน ที่จะมีการบังคับทรัพย์สินของตัวลูกหนี้ก่อน จึงจะสามารถบังคับทรัพย์สินของผู้ค้าประกันได้

และกรณีที่สาม กรณีเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะขอให้บังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินซึ่งเป็นหลักประกันก่อนสิทธิของผู้ค้าประกันอีกประการหนึ่งก็คือ สิทธิตามมาตรา 690 บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหนี้มีทรัพย์สินของลูกหนี้ยึดถือไว้เป็นประกันไซ้ร เมื่อผู้ค้าประกันร้องขอ ท่านว่าเจ้าหนี้จะต้องให้ชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินซึ่งเป็นประกันนั้นก่อน” ทรัพย์สินของลูกหนี้ชั้นต้นที่เจ้าหนี้ยึดถือไว้เป็นประกันการชำระหนี้ ผู้ค้าประกันจะเงยให้เจ้าหนี้ไปบังคับจำนองก่อนได้ การยึดถือไว้เป็นประกัน หมายความว่ารวมถึงการที่เจ้าหนี้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ เช่นสิทธิจำนอง สิทธิจำนำ หรือบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งการยึดถือไว้เป็นประกัน ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นหลังจากทำสัญญาค้าประกันก็ได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การที่เจ้าหนี้ใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จึงไม่เป็นธรรมต่อผู้ค้าประกัน เนื่องจากผู้ค้าประกันมีสิทธิที่จะขอให้บังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินซึ่งเป็นหลักประกันก่อนได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ค้าประกันมีสิทธิเงยให้เจ้าหนี้ไปบังคับทรัพย์สินหลักประกันก่อนได้

แม้การพิจารณาการมีหนี้สินล้นพ้นตัวของลูกหนี้ จะเป็นเรื่องเฉพาะตัวของแต่ละคน แต่การที่นำผู้ค้าประกันมาฟ้องให้เป็นบุคคลล้มละลายไปพร้อมกับลูกหนี้ชั้นต้น โดยการค้าประกันมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ล้านบาทก็ตาม ก็ควรใช้สิทธิในกรณีการเป็นเจ้าหนี้มีประกันกับลูกหนี้ให้เสร็จสิ้นก่อน เพื่อให้ผู้ค้าประกันไม่ถูกจำกัดสิทธิในกรณีถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด และถูกนำทรัพย์สินของตนมาแบ่งแก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย ซึ่งอาจไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายอย่างแท้จริง

เมื่อผู้ค้าประกันในฐานะลูกหนี้ในคดีล้มละลาย มีสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการค้าประกัน ผู้ค้าประกันควรได้รับการยกกฎหมายค้าประกันมาใช้บังคับก่อนเริ่มต้นการฟ้องคดีล้มละลายลูกหนี้ในฐานะผู้ค้าประกัน เพราะหากฟ้องคดีล้มละลายผู้ค้าประกันก็ไม่สามารถสร้างความเป็นธรรมได้ตามกฎหมายค้าประกัน รวมทั้งอาจไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์กฎหมายค้าประกันที่มีเพื่อคุ้มครองผู้ค้าประกันที่จะได้รับความเป็นธรรมในการบังคับชำระหนี้จากเจ้าหนี้

4. ปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องผู้ค้าประกันในคดีล้มละลายก่อนหนี้ของลูกหนี้ถึงกำหนดชำระ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ให้สิทธิการฟ้องบุคคลล้มละลายได้โดยหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ ซึ่งการใช้สิทธิเช่นนี้ ก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้ค้าประกันซึ่งเป็นบุคคลภายนอก แม้การฟ้องคดีล้มละลายเป็นการฟ้องขอให้จัดการทรัพย์สินของบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว เพื่อนำทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวมาแบ่งเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย มิใช่เป็นการฟ้องเพื่อบังคับให้มีการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ผู้ฟ้องคดีล้มละลายก็ตาม

แต่ในบทบัญญัติตามมาตรา 9 (3) “หนี้สินอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนไม่ว่าหนี้สินนั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลัน หรือในอนาคตก็ตาม” การนำหนี้มาฟ้องล้มละลายนั้น ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเป็น

หนี้ประเภทใด แต่ต้องเป็นหนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน แม้ถึงกำหนดชำระในอนาคตก็ตาม ดังนั้น หากเจ้าหนี้หนี้ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระของลูกหนี้ชั้นต้น นำมาฟ้องลูกหนี้ในฐานะผู้ค้ำประกัน เป็นคดีล้มละลายด้วยแล้วนั้น ทำให้ผู้ค้ำประกันไม่ได้รับความเป็นธรรม เพราะหนี้ที่ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบ ต้องพิจารณาถึงกำหนดชำระของหนี้ค้ำประกันว่า หากเป็นกรณีที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ นั้น ย่อมถึงกำหนดเมื่อครบหรือถึงกำหนดเวลาตามที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ตกลงกัน หรือหากเป็นหนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระ เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้โดยพลัน

รวมทั้งต้องพิจารณาสิทธิของผู้ค้ำประกัน ก่อนการบังคับผู้ค้ำประกัน ผู้ค้ำประกันมีสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายที่จะให้เจ้าหนี้ไปบังคับกับลูกหนี้ชั้นต้นก่อน และหนี้จะต้องถึงกำหนดชำระแล้วเท่านั้น ยกเว้นเพียงกรณีลูกหนี้ชั้นต้นถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายแล้ว หรือไม่ปรากฏว่าลูกหนี้ไปอยู่แห่งใดในพระราชอาณาเขต ตามมาตรา 688 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

และในเวลาเริ่มต้นความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกัน จะเริ่มต้นก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้จะต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายใน 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด และเรียกให้ชำระหนี้ นับแต่วันที่หนังสือบอกกล่าวนั้น ไปถึงผู้ค้ำประกัน กฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายใน 60 วัน เพื่อเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ หากผู้ค้ำประกันปฏิเสธไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้จึงจะสามารถฟ้องผู้ค้ำประกันเป็นคดีต่อศาลได้ และกรณีที่เจ้าหนี้ละเลยมิได้ทำหนังสือบอกกล่าวให้ผู้ค้ำประกันทราบภายใน 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด ผลคือผู้ค้ำประกันยังคงต้องรับผิดชอบตามสัญญา ค้ำประกันอยู่ แต่จะรับผิดชอบเฉพาะเงินต้นเท่านั้น ไม่ต้องรับผิดชอบดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันทั้งหลาย เป็นต้น

ดังนั้น แม้ในกฎหมายล้มละลาย หนี้จะยังไม่ถึงกำหนดชำระ ก็สามารถนำมาฟ้องขอให้จัดการทรัพย์สินของบุคคลที่มีหนี้สินล้มละลายได้ ตามมาตรา 7,8,9 พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2489 ก็ตาม เพื่อนำทรัพย์สินของบุคคลที่มีหนี้สินล้มละลายตามกฎหมายล้มละลายมาแบ่งเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย โดยมูลหนี้ที่จะนำมาฟ้องล้มละลายนั้น ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นหนี้ประเภทใด แต่จะต้องเป็นหนี้ที่แน่นอน เมื่อหนี้ตามสัญญาค้ำประกัน เป็นหนี้ที่มีจำนวนแน่นอน แต่การจะบังคับผู้ค้ำประกันได้นั้น ลูกหนี้จะต้องผิดนัดไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เสียก่อน หากจะนำผู้ค้ำประกันมาฟ้องให้เป็นบุคคลล้มละลาย ก่อนหนี้ถึงกำหนดชำระ กรณีนี้จึงเห็นได้ว่าสิทธิของผู้ค้ำประกันถูกจำกัด และผลกระทบต่อตัวผู้ค้ำประกันเป็นอย่างมาก และผู้ค้ำประกันอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมได้

จากการที่ได้ศึกษากฎหมายล้มละลายฉบับปัจจุบันของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ค้ำประกัน ซึ่งผู้ค้ำประกันเป็นบุคคลภายนอกที่เพียงยอมผูกพันตนในการชำระหนี้แทนลูกหนี้มิใช่เป็นลูกหนี้ชั้นต้นถูกฟ้องให้เป็นบุคคลล้มละลาย ทำให้ถูกจำกัดสิทธิต่าง ๆ ในการจัดการทรัพย์สินของตน ภายในบทบัญญัติในกฎหมายล้มละลาย อาจจะทำให้ผู้ค้ำประกันไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างแท้จริง ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ให้เพิ่มคำนิยาม ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เป็นดังนี้

“ลูกหนี้” หมายความว่า ลูกหนี้ชั้นต้นในมูลหนี้ประจักษ์

ซึ่งการแก้ไขนี้ จะส่งผลต่อการฟ้องผู้ค้ำประกันให้เป็นบุคคลล้มละลายดังนี้ ประการที่หนึ่ง กฎหมายล้มละลายจะคุ้มครองสิทธิของผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องการค้ำประกันไปพร้อมกัน ประการที่สอง กฎหมายล้มละลาย และกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีความสอดคล้องกัน สามารถสร้างความ เป็นธรรมให้แก่ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ไม่นำข้อสันนิษฐานการมีหนี้สินล้นพ้นตัว ตามมาตรา 8 พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาใช้บังคับกับลูกหนี้ในคดีล้มละลายที่มีฐานะเป็นผู้ค้ำประกัน เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมคำนิยาม “ลูกหนี้” หมายความว่า ลูกหนี้ชั้นต้นในมูลหนี้ประจักษ์ บทบัญญัติในมาตรา 8 พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จะใช้บังคับลูกหนี้ชั้นต้นเท่านั้น ผู้ค้ำประกันจึงไม่ต้องถูกพิจารณาข้อสันนิษฐานการ เป็นหนี้สินล้นพ้นตัวแต่อย่างใด เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมต่อผู้ค้ำประกัน

3. เพิ่มบทบัญญัติ มาตรา 9/1 ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 โดยบัญญัติว่า “เจ้าหนี้จะฟ้องผู้ค้ำประกันให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

(1) ลูกหนี้ถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย

(2) ผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ เป็นจำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งล้านบาท และ

(3) หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน โดยถึงกำหนดชำระตามสิทธิที่เจ้าหนี้พึงมีว่าด้วยการค้ำประกัน”

ในการเพิ่มเติมดังกล่าว ผู้ค้ำประกันจะได้รับการคุ้มครองสิทธิของตน ประการที่หนึ่ง ในการที่ เจ้าหนี้จะต้องฟ้องผู้ค้ำประกันให้เป็นบุคคลล้มละลาย เจ้าหนี้จะต้องฟ้องบังคับกับลูกหนี้ชั้นต้นก่อน เมื่อลูกหนี้ชั้นต้นไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ และเจ้าหนี้ต้องฟ้องให้ลูกหนี้ชั้นต้นเป็นบุคคลล้มละลายก่อนที่เจ้าหนี้จะฟ้องผู้ค้ำประกันให้เป็นบุคคลล้มละลาย

ประการที่สอง หนี้ที่จะนำมาฟ้องผู้ค้ำประกันให้เป็นบุคคลล้มละลายได้นั้น จะต้องเป็นหนี้เงิน จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท ซึ่งอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน และเป็นหนี้ที่ถึงกำหนดชำระแล้ว ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิบังคับผู้ค้ำประกันที่เป็นบุคคลภายนอกได้ ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการค้ำประกัน

4. แม้กฎหมายล้มละลายจะมีได้บัญญัติเกี่ยวกับหนี้ถึงกำหนดชำระไว้ในหลักเกณฑ์การที่เจ้าหนี้ จะฟ้องลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายก็ตาม ผู้ค้ำประกันในฐานะบุคคลภายนอก จำต้องได้รับการคุ้มครอง

ในกรณีนี้โดยการเพิ่มบทบัญญัติ มาตรา 9/1 (3) นั้นน่าจะกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน โดยถึงกำหนดชำระตามสิทธิที่เจ้าหนี้พึงมีว่าด้วยการค้ำประกัน เจ้าหนี้ต้องใช้สิทธิที่ตนมีอยู่กับลูกหนี้ชั้นต้นก่อนดำเนินการกับผู้ค้ำประกัน

ดังนั้น หากสามารถแก้ไขกฎหมายล้มละลายได้ดังที่กล่าวมา การคุ้มครองสิทธิของผู้ค้ำประกัน จะได้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้ค้ำประกัน และกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยจะมีความก้าวหน้า และทันสมัย สามารถแก้ไขช่องว่างของกฎหมาย ระหว่างกฎหมายล้มละลายและกฎหมายค้ำประกัน และลดอำนาจเจ้าหนี้ซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการอาชีพให้กู้ยืม ที่มีอาศัยอำนาจต่อรองที่สูงกว่า หรือความได้เปรียบในทางการเงิน นำผู้ค้ำประกันมาฟ้องเป็นบุคคลล้มละลายพร้อมกับลูกหนี้ชั้นต้น ส่งผลให้ผู้ค้ำประกันไม่ได้รับความคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของกฎหมายค้ำประกัน

เอกสารอ้างอิง

กมล วีระเวชพลกุล. **กฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ**. กรุงเทพมหานคร:

บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2556.

ชีพ จุลมนต์ และกนก จุลมนต์. **คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย**. กรุงเทพมหานคร:

สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2561

ปัญญา ธนอมรอด. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ**.

ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2561.

เอื้อน ขุนแก้ว. **กฎหมายล้มละลาย**. ครั้งที่ 16 กรุงเทพมหานคร: บริษัท กรุงสยาม

พับลิชชิ่ง จำกัด, 2562.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, คลังความรู้ [Online] Available URL:

http://legacy.orst.go.th/?knowledge=16235_2557